

De oude telefoongids van 1950

Hans van Beek

Enkele jaren geleden kreeg ik van iemand een kopietje van een pagina uit het oude telefoonboek van 1950, waarop de aansluitingen in Putten vermeld staan.

Het laagste telefoonnummer was 201 van Hotel en Stalhouderij “De Roskam”, Dorpsstraat 29, waarschijnlijk de eerste aansluiting in Putten sinds de jaren '20. Als mijn opa en later mijn vader met een te zwaar beladen paardenwagen vanaf Amersfoort kwam belden zij weleens vanuit Nijkerk naar “De Roskam” om zoon en broer Helmus van Beek in te lichten, zodat deze met zijn eigen paard hen tegemoet zou komen om in voorspan vanaf Oldenaller de wagen naar Putten te trekken. Op het laatste traject loopt de weg immers omhoog.

Het hoogst gemelde telefoonnummer van toen was 498. Pension Huize Truuske van Mw. A.M. Rikkaart, Prins Hendrikweg 55. (hoek Burg. Vermeerlaan)

Er waren in Putten destijds veel hotels en pensions. Ons dorp was een Veluwe vakantieplaats. Vele gezinnen uit de Randstad brachten hier een of twee weken door. Hun bagage en fietsen stuurden ze vooruit per bodedienst en zelf kwamen ze met openbaar vervoer, want de doorsnee burger bezat nog geen auto. Er waren heel wat welgestelden uit de stad die hier al eerder een eigen zomerhuis bezaten. Die zijn bijvoorbeeld langs de Laak en op Nieuw Groevenbeek nog steeds familiebezit. Zo was toen de “Vanenburg” het vakantieoord voor het personeel van de N.V. Bührmann Papiergroothandel en het huidige “Parkhotel” in de oorspronkelijke staat dat van het Christelijk Nationaal Vakverbond. In 1956 werden daar na de Hongaarse opstand vluchtelingen opgevangen.

Heel bijzonder was ook dat een manegehouder uit Amsterdam jaarlijks wekenlang vertoefde in de stalhouderij en het hotel "De Heerdt" van Gerrit van Dam. Zij kwamen te paard van Amsterdam over de zeedijk langs het IJsselmeer naar Putten. Wisselend bracht een aantal deelnemers hier een tijd door om mooie dagritten over de Veluwe te maken, met een stuk of tien paarden. Dat was echt een levendig schouwspel.

Er waren ook enkele vakantieparken en kampeerterreinen, zoals "Mooi Veluwe", "De Heihaas", "De Leemkuul", "De Instuif" en "Heidezicht". Voor heel veel mensen was het ook toen hier goed toeven om er vervolgens weer een jaar tegenaan te kunnen.

In deze gids van 1950 is nog goed te zien dat er veel poeliers en eierhandelaren waren. De uitvinding van de broedmachine had sinds de jaren '20 een enorme impuls gegeven aan de pluimveeteelt. Ook in Putten, waar de boeren hun eieren verkochten op de woensdagse weekmarkt aan allerhande opkopers. Eerst in een overdekt gedeelte genaamd "De Botterlap", die al snel veel te klein was, later in de speciaal daarvoor gebouwde eierhal op de plaats waar nu het gemeentehuis staat. Eén handelaar kreeg de bijnaam "Haon" en een andere, hoe kon het anders, "Kiep". De eerste bleef trouw aan de branche, de laatste dook na de oorlog, die hij ternauwernood overleefde na wegvoering met de razzia, in de handel van militaire dumpgoederen. Iedereen sprong opzij als hij met zijn grote Amerikaan door het dorp scheurde.

De bekende eierhal was gebouwd door timmerman/ aannemer J. Schuitemaker, wiens woonhuis nog staat op Kelnarijstraat 18. De oude timmerschuur ernaast heeft plaats moeten maken voor de tandartsenpraktijk. In die eierhal werden allerlei evenementen gehouden, zoals bazaars en tentoonstellingen. De aangebouwde ruimtes waren voor opslag in gebruik door de grotere eierhandelaren. Aan de achterzijde was de brandweerkazerne aangebouwd. Op de schoorsteen stond de sirene, die de spuitgasten moest alarmeren.

Het dichtsbij woonde schilder L. Hendriksen op Papiermakerstraat 2 met telefoonnummer 470. Dat was tevens het adres en nummer voor de brandmelding. Misschien moest zijn vrouw, als hij niet thuis was, snel het alarm in werking stellen en vertellen waar de brand was! De politie moest vanuit het bureau in de “Mariahoeve” op Harderwijkerstraat 8 per fiets of met de enige aanwezige motorfiets naar de plaats des onheils, want aan de uitrusting ontbrak toen nog een auto. Als echt plattelandsdorp had Putten nog weinig industrie en grote bedrijven.

In de telefoongids staan o.a.:

- De Coöp. Stoomzuivelfabriek Putten, Stationsstraat 57
- De Coöp Landbouwvereniging Putten, Achterstraat 4
- N.V. Houtwolplaten Industrie Viking, Stationsstraat 104
- Wasmachinefabriek Gervos, Stationsstraat 84
- N.V. Hogedruk Industrierrein achter de Stationsstraat
- N.V. Houthandel v.h. G. Prins, achter Stationsstraat 84
- Aardewerkfabriek de Pijper, Beekweg bij het spoor
- Bezemfabriek G. van Vulpen, Stationsstraat 55
- N.V. Kors en Moorman, Ver. Bedrijfskledingfabriek, Voorthuizerstraat v.h. in de Eierhal

Deze zijn inmiddels al jaren geleden opgedoekt.

We herinneren ons de melkrijders met hun paardenwagens vol melkbussen op weg naar de melkfabriek en de boeren die veevoer gingen halen bij de Boerenbond. Ook de grijze met cement aangesmeerde houtwolplaten, die waarschijnlijk ook gebruikt werden bij de bouw van de ven grijze noodwoningen, de oude wasmachines met een houten kuip van Gervos, de stalbezems van berkenrijks en de heideboenders van Van Vulpen. Met die berkenbezems veegden de straatvegers van de gemeente het vuil van de straten, voor een groot deel bestaande uit paarden- en hondensoep. Achter de “Eierhal” lag de gemeentewerf met werkplaats en mestvaalt, waar ze hun karretjes konden legen.

Deze mannen hebben vele bezems versleten en waren uiteraard

zeer bekende verschijningen in het dorp. Ze hadden tevens tot taak de putten van de regenafvoer op straat schoon te houden. Een riolering met woonhuisaansluitingen werd pas in de jaren '60 aangelegd. De huizen hadden ieder een of meer afvoerputten, die van tijd tot tijd geleegd moesten worden. Daar werd dan een loonwerker voor ingeschakeld, die met paard en gierkar voor kwam en met z'n gieremmer de put tot op de bodem leegschepte:

- straatvegers waren o.a. Van Dasselaar, Kleijer en Mijnten,
- loonwerkers o.a. G. van Dompsele en Schuchard.

Een van de straatvegers was ook lantaarnopsteker. Klaas vanDasselaar moest 's morgens de gaslantaarns in het dorp met een lange stok op de waakvlam zetten en bij het invallen van de duisternis het gashendeltje weer open zetten. Dat gas kwam van de Puttense gasfabriek aan de Nijkerkerstraat via een gasnet waar ook de woonhuizen op waren aangesloten voor koken en sommigen nog voor verlichting op gas.

De voormalige directiewoning staat er nog aan het oude stukje Nijkerkerstraat bij het fietstunneltje. Achter de gasfabriek stond een grote gastank, die tevens als drukketel fungeerde. De benodigde steenkolen voor de vergassing werden per spoor aangevoerd.

+++